

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Josip Gabršček – soobtoženi na procesu 1948 v Beogradu in njihove kazni

V članku o Josipu Gabrščku, orjunašu in tigrovcu, ki je bil 1948 v Beogradu na okrožnem sodišču obsojen na smrt s streljanjem zaradi velikega kriminala – vrhovno sodišče Srbije je zatem kazen potrdilo, sem navedel tudi naslednje soobtožene in njihove kazni, ki jih je izreklo okrožno sodišče – dodajam pa končne kazni vrhovnega sodišča Srbije, in sicer:

1. EZRA Miko, 1906, Srb, bivši predstavnik SNPZS v Ljubljani, obsojen na smrt s streljanjem, kazen zmanjšana in je bil nazadnje obsojen na 20 let zavora.
2. PAOL Jože, 1915, Srb, trgovec v Trstu, obsojen na doživljenski zavor, kazen zmanjšana, obsojen na 12 let zavora.
3. JAČIMOVIĆ Stanojlo, 1915, Srb, bivši sekretar ministrstva za kmetijstvo in prehrano SFRJ, obsojen na 20 let zavora, kazen mu je zmanjšana na 6 let zavora.
4. TAKAĆ Konstantin, 1915, Srb, bivši direktor V. sekcije SNPZS, obsojen na 15 let in 6 mesecev zavora, kazen mu je zmanjšana na 15 mesecev zavora.
5. SMILJANIĆ Jordan, 1908, Srb, bivši šef oddelka in pomočnik direktorja V. sekcije SNPZS, obsojen na 3 leta zavora, kazen mu je zmanjšana na 2 leti zavora.
6. MLADENOVIĆ Dragoslav, 1910, Srb, bivši šef oddelka SNPZS, obsojen na 5 let in 3 mesece zavora, kazen mu je zmanjšana na 2 leti zavora.
7. ZARIĆ Dragoljub, 1919, Srb, bivši upravnik zadruga in v.d. direktorja V. sekcije SNPZS, obsojen na 4 mesece in 15 dni zavora, potrjena prvotna kazen, in
8. EZRA Marjeta, 1912, Srbkinja, gospodinja, soproga prvoobtoženega, obsojena na 6 mesecev zavora, potrjena prvotna kazen.

V odzivih na objavljeni članek, so bili mnogi začudeni, da je bil prav Josip Gabršček obsojen na smrt zaradi velikega kriminala. Nekateri so bili tudi mnenja, da je šlo za sodni proces podoben »dachauskim«, kar bi delno veljalo, saj je vrhovno sodišče Gabrščku potrdilo smrtno kazen tudi zaradi tega, ker se je družil s posamezniki in podjetji, ki so sovražno delovala proti Jugoslaviji. Poleg Gabrščka je VS Srbije samo še Jožeta Paolo označila kot sovražnika Jugoslavije.

Ker sta na okrožnem sodišču Ezra Miko in Gabršček Josip bila obsojena na smrt, vrhovno sodišče Srbije pa je ukinilo smrtno kazen prvoobtoženemu Ezri, bo seveda zanimivo pogledati kaj je Ezra Miko dejansko zagrešil in kakšni so bili razlogi za spremembo smrtna kazni (zavrnilo je 10 obtožb okrožnega sodišča!).

Zaradi primerjave pa navajam tudi k. d. ostalih obsojencev in višino kazni z zaporom, pri čemer ne gre spregledati, da je VS Srbije tudi ostalim znatno zmanjšalo zaporne kazni.

Še pripomba: vsi obsojeni, razen treh, so bili zaposleni v SNPZS, katerega sem identificiral in prevedel kot »Savezni narodni privredno-zadružni svet« (Zvezni ljudski gospodarsko-zadružni svet), ki pa ga ni najti v sedanjem seznamu zveznih ustanov v nomenklaturi arhiva Jugoslavije v Beogradu. Tako je verjetno, da je ta ustanova po letu 1948 enostavno ukinjena.

Za soobtožene navajam njihova k. d. in vrsto kazni, in sicer:

EZRA Miko, predstavnik SNPZS v Sloveniji, Srb, je bil obsojen na smrt s streljanjem za 15 k. d., nazadnje pa ga je VS Srbije za k. d. pod 1, 6, 8, 10 in 13 obsodilo na 20 let zapor. Navajam obtožni predlog na okrožnem sodišču v Beogradu:

1. Kot predstavnik SNPZS za Slovenijo je v obdobju od 2. 8. do 17. 9. 1947 zadrževal prejete fakture in izdajal svoje fakture po višjih cenah in tako zaslužil 37.000 dinarjev.
2. Septembra 1947 je kupil med po 72 dinarjev za kg, prodal pa ga je po 85 din za kg, razliko pa zadržal za sebe.
3. Zadrževal je fakture pa tako razne firme niso plačale blago v vrednosti 3.000.000 din.
4. Prisvojil je robo in ambalažo v vrednosti 226.326,53 dinarjev.
5. Ni vodil predpisanih knjigovodstvenih knjig.
6. Od Mire in Stanislava Čuček je kupil suhe slive in od njiju zahteval, da mu izdata račune po višjih cenah, razliko pa je zadržal za sebe.
7. Večjo količino robe je nepooblaščno prodal Stanislavu Čučku in drugim privatnim trgovcem.
8. Septembra 1947 je brez soglasja zapustil predstavništvo v Ljubljani in za 10 dni odpotoval v Trst in Milano.
9. Jožetu Paolu je v Trstu prodal 2,5 vagona marmelade po ceni 250 dinarjev/kg, a dejanska cena je bila 190 din/kg, razliko pa je zadržal za sebe.
10. Albertu Alkalaju je v Trstu nepooblaščno prodal vagon zelja.
11. Obtoženemu Jašareviću je dal notranjo avtomobilsko gumo.
12. Privatniku Stanislavu Čučku je nepooblaščno prodal 812 kg sira po 85 din (namesto 106 din) in 178 kg masla po 125 din (namesto po 175 din) – razliko pa zadržal za sebe.
13. Marca 1947 je obtoženemu Mladenoviću ponujal 100.000 do 200.000 din nagrade, če mu najde zaposlitev v tujini, kar mu je Mladenović tudi obljubil.
14. Februarja 1947 je Ivanu Čečku iz Ljubljane nepooblaščno prodal 33 platnic (?) po 92.000 din.
15. Leta 1946 je kot nabavni referent firme »Granica« prejel od Stevana Petrovića iz Beograda 215.000 din za nepooblaščno prodajo.

PAOLA Jože, obsojen na doživljenjski zapor, po razsodbi VS Srbije mu je kazen znižana na 12 let zapor, ker je storil naslednja k. d.:

- v Trstu se je nepooblaščno predstavljaj kot zastopnik SNPZS;
- kupljeno blago od SNPZS je prodajal privatnim trgovcem, kar je bilo prepovedano;
- ker je kupil 2,5 vagona marmelade po ceni 190 din/kg, prodajal pa jo je po ceni 210/kg din;
- predstavniku SNPZS je ponujal podkupnino;
- naredil je več carinskih prekrškov in tako škodoval ugledu Jugoslavije.

JAČIMOVIĆ Stanojlo, VS Srbije mu je znižalo kazen z 20 let na 6 let zavora, ker je storil naslednja k. d.:

- nepooblaščno je tretji osebi sporočil službeno tajno, da je Jože Paola sovražnik Jugoslavije;
- od italijanskih športnikov je v Ljubljani kupil 30.000 lir, ki jih je nato ilegalno prenesel v Italijo za nabavo osebnih predmetov;
- prejel od Ezra Mika notranjo avtomobilsko zračnico.

TAKAĆ Konstantin, obsojen na 15 let in 6 mesecev zavora, po razsodbi VS Srbije mu je kazen zmanjšana na 15 mesecev zavora, ker kot odgovorni šef direkcije ni kontroliral delo podrejenih soobtožencev Smiljanića, Mladenovića in Zarića.

SMILJANIĆ Jordan, obsojen na 3 leta zavora, je po razsodbi VS Srbije dobil 2 leti zavora zaradi tega, ker fakture za prodano blago ni pravilno dostavljal podjetjem, temveč Ezri v Ljubljano.

MLADENović Dragoslav, obsojen na 5 let in 3 mesece zavora, je po razsodbi VS Srbije dobil 2 leti, ker je Ezri za primerno nagrado obljubil poiskati službo v tujini, pa tudi zaradi nepravilnega pošiljanja faktur..

ZARIĆ Dragoljub, obsojen na 4 mesece in 15 dni zavora, se ni pritožil, pa mu je VS Srbije potrdilo izrečeno kazen zaradi nepravilnega dostavljanja faktur.

EZRA Marjeta, obtožena na 6 mesecev zavora, se ni pritožila, pa joj je VS Srbije potrdilo izrečeno kazen, ker je nepooblaščno zastopala svojega soproga kot predstavnika SNPZS v Ljubljani, ko se je ta mudil v Italiji.

Samega procesa ne bom komentiral – pisalo se je leto 1947/1948. Očitno je šlo za opozorilni proces proti delikventom zoper petletko. O političnem ozadju bi seveda lahko sodili, ko bodo znani podatki iz preiskovalnega postopka oz. iz dosjeja udbe, saj je očitno, da je Josip Gabršček vzdrževal zveze s »sovražniki« Jugoslavije!

Posebno bi bilo zanimivo zvedeti, kaj je Josip Gabršček počel v obdobju 1943–1945?

